

יומן אבי אדם

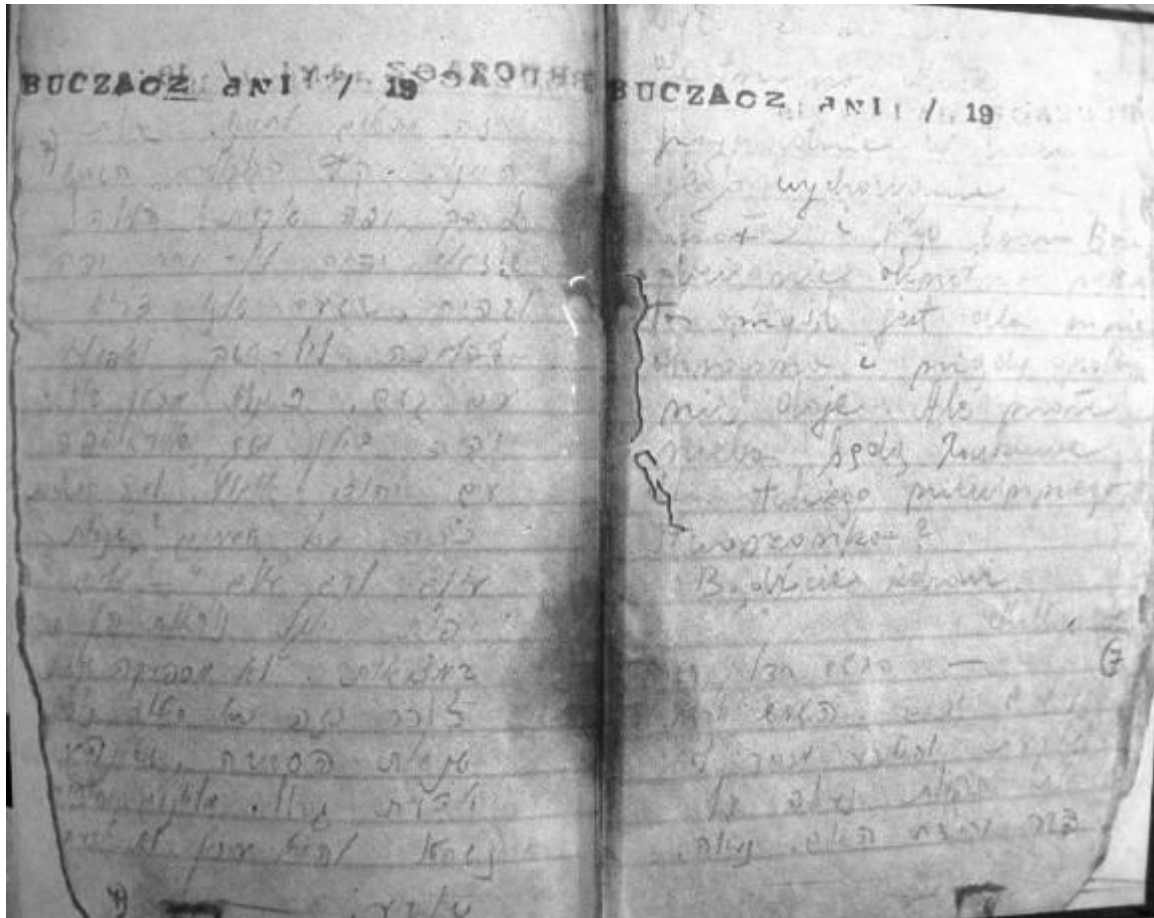

יומנו של
אריה קלוניצקי (קלונימוס)
ורעייתו מאלווינה
עם פרקי מבוא
ומכתבים בדבר גורלו של בנם אדם

בית לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון
הוצאת הקיבוץ המאוחד/תש"ל

צילום מתוך היומן שכתב

יומני

5-7-1943

החלטתי לכתוב יומן בכדי להשאיר איזה זכר בשביל אחי, שזכו לחיות בארצות אחרות, שיד היטלר לא מגיעה. קשה עכשיו, בשעה ש"החלף מונח על צוארי", להתרכז ולכתוב את כל הקורות אותי באופן כרונולוגי.

כותב אני את השורות האלו לא באיזה חדר, אלא בשדה בתוך הדגן, איפה שאני מסתתר עם אשתי.

באנו כאן, לכפר הסמוך לבוצ'אץ, לאיכר, שאשתו היתה משרתת שנים אחדות אצל הורי-אשתי. באנו הנה אתמול עם אשתי ועם בני, שבשמיני לחודש יולי, זאת אומרת, בעוד שלושה ימים, יהיה בן שנה.

שמו של בני "אדם". נתתי לו שם "אדם" — שם סימבולי. רוצה אני להדגיש בזה, שהגרמנים — הגרועים מכל חיות טרף והקוראים לעצמם "אבערמענטש" (האדם-העליון) והשוללים מאתנו את זכות הקיום — ינוצחו סוף כל סוף על ידי ה"אֲדָם".

לכן קראתי לו "אדם".

מצטער אני, שנכנעתי לחותני האדוק והקנאי ונתתי למול את בני, ועכשיו זה מתנקם בנו באופן נורא. לו היה ערל, היה מקבל אותו כל איכר ושומר עליו עד סוף המלחמה, אבל ככה הם מתיראים.

כמה צרות כבר עברו על הילד הזה. בשעה שנולד, התחיי לה אצלנו תקופה חדשה של צרות, שדוגמתה אינה אפילו בהיסטוריה שלנו, שכל כך עשירה בצרות.

ידענו — בשעה שהגרמנים נכנסים לעיר — קם גם עם הארץ לשחט את היהודים. שחיטה כזו סדרו בערים שונות באופן

שונה. לזה הם עם אינטליגנטי בעל תרבות גבוהה ולא
ישתמשו בכל מקום באותו התכסיס.

בטרנופול, למשל (באתי שמה יום לפני התפרצות המלח-
מה, בתור אורח של אחות אשתי הגרה שמה), ביום השלישי
אחרי הכנסם, סדרו שחיטה במשך שלושה ימים רצופים
באופן כזה, שהגרמנים ביחד עם אוקראינים הלכו מבית
לבית, וביקשו יהודים. האוקראינים הוציאו אותם מהבית
והגרמנים חיכו להם מבחוץ והרגו אותם על יד הבית או
הובילו אותם למגרש מיוחד, שבו הרגו את כולם יחד. באופן
כזה נפלו חלל כ-5,000 איש, לרוב גברים. נשים וילדים הרגו
אז רק במקרים יוצאים מהכלל.

אני ואשתי נצלנו אז רק אודות לזה, שגרנו ברחוב נוצרי
והנוצרים מביתנו אמרו, ששם אין יהודים.

בבוצ'ץ סדרו את העניין הזה באופן אחר. כאן עשו "רגיס-
טרציה" של הגברים. אספו את הגברים מגיל 14 עד 60
למקום אחד, בחרו באינטליגנציה ובפקידים ואותם הרגו
ואת בעלי-המלאכה שלחו הביתה.

אחרי התחלה כזו היו חיי היהודים מסתדרים באיזה
אופן, כמו שיאות ליצירים העומדים על דרגא נמוכה מכל-
בים. צריכים היו לעבוד בעיר עבודות קשות. היו חוטפים
ל"מחנות" (Obozy pracy) איפה שהתנאים גרועים ביותר.
היו גוזלים חפצי כסף, אבל שחיטות (מקרי רצח אינדיבידואר
אליים היו על סדר היום) לא היו מסדרים.

אבל מתקופת הולד בני התחיל פרק חדש בתורת הגולגור-
טה של עמנו. התחילה תקופת ה"אקציות". בכל ארבעה או
חמישה שבועות, תחת הנהלת הגיסטפו, יוצאים הפקידים
הגרמנים למלאכת "מצוה", המתחילה בשעה קבועה ונגמרת
בשעה קבועה והנמשכת יום או יומיים. הולכים מבית לבית,
מבקשים אותם במסותרות (היהודים התלמדו לעשות מס-
תרות — Schrony), מוציאים אותם משם ומובילים אותם
לבית-הנתיבות ובקרונות מיוחדים שולחים אותם לערים

בות (אצלנו גיטו לא היה). במצב כזה היה לו קל להעביר
"אקציות".

תיכף אחרי שחלינו בטיפוס הצטרכנו, אני וחותני, בטמ-
פרטורה של 40° ללכת למסותרת ושם בלינו שני ימים בתנאים
הכי גרועים אפילו בשביל אדם בריא. האפקט מזה היה,
שחותני מת יום אחרי צאתו מהמסותרת ואני כל כך החלשתי
את לבי (הצטרכתי לשרת את חותני, כי יראתי שמא אשתי
גם כן תחלה ואז לא יהיה למי לשרת אותנו — החותנת היתה
חולה גם כן, אבל לא בטיפוס) כך שחיי היו תלויים בשערה.
המחלות עלו לנו בהרבה כסף. בכל יום נכנס אלי רופא
ובלילה, לעתים קרובות, עבדה אחות רחמניה. לאשרנו
שלחה לנו האחות בטרנופול סכום יותר גדול של כסף.

11-7-1943

אתמול לא כתבתי. היה קר נורא. ביום ה-7-9 בערב
התחילה לנשב רוח קרה ונשבה אתמול כל היום וגם עכשו
לא חדלה. הקור נורא, חודר לעצמות. אתמול לא יכולנו
לישון וגם הלילה כמעט לא ישנו. שלשום בערב בא סטך
והביא אוכל. הוא ספר, כי הרגו באותו היום 35 יהודים.
אתמול בערב הביא אוכל וספר שביום וגם לפנות ערב בא
כאן נהיובסקי עם עוד שלושה צעירים והוציאו כאן בשכנותנו
משני בתים של נוצרים, יהודים שהסתתרו שם בעליה.

נהיובסקי זה — הוא פרק בפני עצמו. הוא ואביו הם חוט-
פי-כלבים בעבר ועכשו צעד הצעיר צעד קדימה בדרגה הצבו-
רית ונעשה לחוטף יהודים. אודותיו כתבתי לכם לעיל,
שהצטיין בגלוי מסותרות. עכשו, כנראה גמר את עבודתו
בעיר ומתחיל לעבוד בסביבות העיר. אין לו שום משרה
רשמית, אבל הוא עוזר לגסטפו. הגרמנים בעצמם, כנראה,
יש להם כבר די הרוגים ואינם הולכים לחפש יהודים, אלא
ברנשים כאלה כמו נהיובסקי, מביאים להם ציד — ואז הם
כבר הורגים אותם. לולא הברנשים האלה אפשר היה כאן

לשבת במנוחה, אבל בגללם הסכנה תמיד מרחפת על ראשנו.
לו היו אתי עוד כמה גברים, לא הייתי מוסר את עצמי
לידיו, או לו היה בידי אקדח. לדאבוני, אין לי לא נשק
ואני יושב רק בלוית אשתי וגיסתי (אשת אחי אשתי. את
האח הרגו בשעת "הרגיסטרציה").

מה עצוב הוא מצבנו, שלא נמצא עוד איש יהודי, שישים
קץ לחייה של בריה כזו כמו נהיובסקי. הרבה מהצעירים
שלנו קנו בעת האחרונה נשק, אקדח עולה ב-3,000—4,000
זהובים. סכום כזה אין לי. היו מקרים שיהודים ירו בשוט-
רים אוקראינים בשעה שגלו את המסתרת שלהם אבל מה
מעטים המקרים האלה. יותר טוב היה לנו לו יכולנו להת-
פאר שאנו לא עם הספר, אלא עם החרב, עם הסכין, הרמח,
הננו!

החלפנו אתמול את מקומנו בשדה. כששבנו שלשום בלילה
מהאכר לשדה, לא מצאנו שמה בקבוק ריק, שהשארנו שמה:
סמן שבמקום הזה היה מי שהוא. לפי עצתו של סטף עברנו
למקום אחר. אתמול, בשעה שראה את מקומנו החדש,
אמר שליום השני והשלישי יתן לנו מקום אחר, כי נהיובסקי
בודאי יבקש כאן בשדות. אתמול בקש לא רק בבתים, אלא
גם ביער הצעיר הקרוב.

— השמים מעוננים. הרוח הקרה נושבת. מתי כבר תצא
השמש ותחמם את עצמותינו הקפואות.

—סטף בשעה שמביא לנו אוכל צריך מאד להזהר, כי
כאן כל אחד מתעניין בשני: לאן הולך ולמה? בקשנו אותו,
שיביא לנו רק פעם אחת ביום אוכל ולא יסכן אותנו ואת
עצמו. בנוצרית אחת, שהסתירה יהודים, התנקמו שלשום
באופן כזה: שהעטיפו אותה בטלית ושמו תפילין על ראשה
וככה הובילו אותה דרך רחובות העיר ואחר כך כתבו פרטי-
כל. ואיזה עונש תקבל, עוד לא ידוע.

ככה הוא מצבנו. והחזית השניה עודנה בעולם הדמיון
ואיך אפשר לקוות, שנזכה לראות במפלת צוררינו! לפי

מצב הדברים אהיה שבע רצון אם לכל הפחות ילדנו יזכה לחיות. על דבר גורלו בעתיד אינני דואג כבר, כי השארתי לפרנקה את הכתובת של יעקב ושל שלום. בטוח אני, שאחרי המלחמה, אם אנו לא נחיה, יבוא מי שהוא מכם לכאן בכדי לחקור במקום מה שקרה לנו, להיטיב לאלה שעזרו לנו, להתנקם באלה שגרמו לנו רעה.

. . . [מסרתני] לכם פרטים, שבהם כה עשירים החיים אצל היטלר. כאן, יום ליום לא דומה. עומדים אנו תחת מהלומות הגורל כאלו תחת גשם שוטף. מרכינים את ראשינו ומחכים ביאוש למהלומות חדשות.

הרגש שלנו נעשה קהה. נהפכנו לאיזה חיות גסות, שבהן שולט אינסטינקט החיים, עצבינו תמיד מתוחים.

לבסוף חפצתי להעיר על דבר השפה. יש כאן בודאי שגיאות שונות: סגנוניות, דקדוקיות וכו'. זה ארבע שנים שלא השתמשתי בשפה העברית. לא חפצתי לכתוב יהודית כדי שלא יהיה כל כך קל לקרוא לאנשים זרים.

מאחל אני לכם חיים ארוכים ומאושרים, אבל אל תשכחו אתם, יהודים היושבים מחוץ לארצות הדמים, לנקם את דמנו השפוף, את כבודנו המושפל !!!

ארי קלונימוס (קלוניצקי)

יומני המשך

17-7-1943

במשך שבוע שלם לא כתבתי. לא יכולתי בגלל הדברים שקרו לנו בימים אחרי ה-7-11. הרבה גשמים ירדו, לרבות רוחות סערה ומלבד הקור היתה לנו תוספת לא נעימה מאד, נרטבנו כולנו. ובלילה החלטנו ללכת לפרנקה. היא קבלה אותנו בצורה כזו, שאפילו כסא לשבת לא נתנה לנו. וזה הדבר :

מסבת הגשם נעשה הדגן יותר נמוך, כך שעבר איזה אכר וראה אותנו והעיר אפילו, שיותר טוב שנלך למקום אחר. כאשר בא בערב סטך והביא לנו אוכל, ספרנו לו את זאת. כאשר שוחחנו אתו עבר אדם וראה אותנו. סטך אמר לנו שהסכנה גדולה ואי אפשר לנו להשאר פה וכי כבר מצאו בשדות הרבה יהודים. לפי דעתו, עלינו ללכת לימים אחדים העירה, אם יש לנו שם מקום.

כשפרנקה שמעה את כל הדברים האלה היתה כל כך מלאה פחד, שחפצה להפטר ממנו. היא התאוננה, שהיא יראה להחזיק את הילד. היתה אצל הסולטיס (ראש הכפר), הוא לא היה בבית, אבל אשתו אמרה, שצריכים להודיע למשטרה על דבר הילד. השתדלנו להרגיע אותה.

— הפסקתי את הכתיבה, עבר אוירון גרמני ורצתי להתחבא במקום יותר עמוק בדגן (על דבר הסבה אדבר אחר-כך) — פרנקה יעצה לנו תיכף לצאת, אבל לאסוננו לא היה לה שום צידה לדרך (תמיד היה לנו בערב לחם ליום השני ועכשיו גם זה לא היה לה).

יצאנו מפתח הדלת לראות אם אפשר ללכת והיא כבר סגרה מאחורינו את הדלת. בחוץ היה לילה, המזכיר את הלילה שבו גורש המלך ליר מביתו. ליל סער וגשם, חושך ואפלה ואנחנו עומדים במצב של כלבים שגורשו מהבית ולשום בית אין רוצים להכניסם. אי אפשר היה ללכת, גם

ע-ש. נקוה, שבגורלכם יעלה לחנך את בני. יש לי אמון
בחנוך שלכם. אבל אל תשכחו מה שאומרים חז"ל: "חייב כל
אדם ללמד את בנו אומנות". אמת מרה, כמה סבלתי מה-
גרמנים משום שלא ידעתי אומנות. חושב אני פשוט איזו
מלאכה: מכניק, נגר, מתקן שעונים, אלקטרו-מונטר, מתקן
רדיו וכו'. מובן. המלאכה צריכה להתאים לכשרונותיו ולד-
רישת הזמן. אחרי רכישת ידיעת איזו מלאכה, יכול הוא
להמשיך את חוק למודיו. לגמור פוליטכניקה או אוניברסי-
טה. אבל לא יהיה רוב חייו אדם הרואה באויר, אלא איש
המעשה.

שלום רב!

אשתי מפצירה בי שאוסיף, כי נעים יהיה לנו למות, בשעה
שנדע, כי יהיה מי שקרא את הקורות אותנו וינקום את
העול הנעשה לנו ויטיב עם המטיבים לנו.

19-7 יום שני

כנראה נגזר, שאמשיך עוד את יומני. לא שבנו העירה-
אתמול היה יום ראשון והנוער טיל כאן עד שעה מאוחרת
בלילה בשירה ואי אפשר היה לצאת מהשדה. הלילה היה
ליל ירח בהיר. כאשר יצאנו מהשדה ובאנו לסטך האיר כבר
השחר ואי אפשר היה ללכת העירה. ספרנו להם על דבר
זאויסליאק ותארנו להם את מראה האיש. הם קבעו, שזה
לא זאויסליאק, אלא איזה סעמען, שמתפרנס מזה שמחפש
יהודים בשדות וגוזל אותם. לפני זמן קצר השאיר ערום
איזה בחור יהודי. הוא גר בקרבת מקום לסטך. אולי ראה
אותנו ואחרי הגשם השארנו שביל ניכר והלך על פי אותו
השביל.

על שאלתנו, אם מוכרחים אנו ללכת העירה, לא מהרו
לענות. מפני שהזמן דחק אותנו, כי כבר האיר היום, לא
יכולנו לשוחח אתם הרבה ונכנסנו לשדה הקרוב לביתם
(כרגיל, אנו יושבים בשדות רחוקים מהכפר) ובערב שוב

נתראה אתו ונחליט מה לעשות. מאד דאב לבס של אכרנו,
שסעמען לקח מאתנו סכום כזה של כסף. אבל, בעיקר, לא
על גורלנו דאב לבס, אלא על זה, שכל כך בנקל הרויח סעמען
500 זהובים. כזו היא הפסיכולוגיה של האכרים!
פרנקה הבטיחה, שאם יבוא כאן איזה שלטון אחר תתנקם
כבר בו. ובאמת כדאי!

יושבים אנו היום בשדה של חטה. כמדומני שטעינו בבחי-
רת השדה, כי סטך מרחוק הראה לנו את השדה ומקרוב
לא מצאנו שדה מתאים יותר מזה, שבו נכנסנו. לעת-עתה
היום בהיר ויפה. השעה כנראה היא או עשר או אחת עשרה
בבוקר. שעון אין לנו ואנו קובעים את הזמן לפי השמש
ובלילה לפי הירח. מוכרח אני להודות, שאינני מומחה לזה
והעיקר בלילה.

אתמול נפלנו בפח: חשבנו בשעה שיצאנו מהשדה, כי
השעה היא יותר מוקדמת וכאשר באנו לסטק האיר כבר
השחר.

פרנקה היום תהיה בעיר, נדע חדשות מהעיר.

20-7

לפי עצת אכרנו נשארנו באותו השדה. יש בדעתנו לא
לצאת מהשדה במשך שלושה ימים רצופים. לקחנו אתמול
בערב חלב ועוד חתיכת לחם וזה מוכרח להספיק לשלושה
ימים.

בעיר ממשיכים לחפש יהודים. לקחו אפילו, משומד שהת-
חתן עם נוצריה לפני המלחמה. לפני רגע הסתובבו פה,
בקרבת מקום, ילדים נוצריים. עצבינו היו מתוחים מאוד:
אולי יכנסו לשדה ויראו אותנו. תודה לאל: הלכו להם.

21-7

זה היום השני שלא יצאנו מהשדה. אתמול בערב יכולנו
לשכב לישון בזמן מוקדם יותר, ואחרי כמה לילות ללא

שינה ישנו עד שעה חמישית בבוקר. הקר קצת הפריע בשינה, אבל בעד זה החם עכשיו ביום משלם כפלים. מזג האוויר יפה מאד, אין רואים אף ענן אחד. קשה להאמין, שאדם עירוני ובעל תרבות כמונו, יוכל להסתגל לחיים כאלה. אין לנו בית, השביל הצר של השדה הזר, שבו אנו יושבים ושוכבים — הוא ביתנו. אם גשם יורד ביום איננו מצטערים, כי נספיק להתייבש עד הערב. יותר גרוע כשיורד בלילה, אבל היינו מסכימים לזה, לשכב בבצה, בלבד שיתנו לנו כאן לשבת. מחר בערב אצטרך לצאת מהשדה לקבל אוכל לשלשה, ארבעה ימים. אנו מסתפקים במועט. אם יש לנו לחם בצמצום, מעט חלב ומים — דיינו.

22-7

רע מאוד. כל הלילה ירד גשם ובבוקר שוב... שכבנו בבצה. בצהרים בא שוב סעמען עם עוד איזה ואיטעק וגזלו אצלנו שוב 300 זהובים. מה לעשות!
אי אפשר כאן להשאר...

פניה, אשת אהרן ובתם אביבה, 1935, ניספו בפינסק

אריה ומאלווינה ואמה אסתר
צילום זה ואלה שאחרייו, הוחבאו עם היומן באדמה, ולפיכך הם פגומים

אחות של סאלווינת ינטיל הרטמאן ובעלה, ניסמו בביזאד'